

3'-isoLM1 and 3',6'-isoLD1 in central nervous system tumors in vitro and in vivo using epitope-defined monoclonal antibodies (s 213–223; tre medförfattare) och Ganglioside loss is a primary event in Alzheimer disease Type I (s 391–404).]

Källor o litt: D Finer, Läkaryrkets utveckling sett i ett halvsekelns perspektiv. Kärleken till arbetet drivkraften för familjen Svennerholm (Läkartidningen 1999, s 3356–3359); P Fredman, L S: minnesteckning (Sv leder av VVS avlidna under 2001: minnestal hållna på högtidsdagen 2001, 2003); B Lindberg o I Nilsson, Göteborgs universitet, 2 (1996); A Percy, L S: a neurochemistry pioneer (Journal of Child Neurology 2002, nr 1; [P Tunberger], Varken majsolja eller annat fett kan förebygga, lindra eller bota, av Pernilla (DN 16 febr 1960); L Werkö, Trosbekänneelse till fler-o-mättat fett (Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 20 februari 1960). – Nekr:er i SvD 17 mars 2001 o Göteborgs-Posten 17 april 2001. – Muntl meddel från S:s dtr Ann-Mari S, Gbg.

Jan Westin

Svennerud (före 1933 *Svensson*), **Sven Edvard Elieser**, f 10 okt 1911 i Karlskrona (enl fb för Augerum, Blek), d 15 aug 1990 i Tving, Blek. Föräldrar: avdelningsdirektören vid Riksbanken Harald Eliezer Svensson o Alma Elisabet Brunberg. Studentex vid h a l i Malmö 3 juni 32, kompletterande studier 32–34, inskr vid LU 14 febr 35, med kand 18 febr 38, med lic där 11 dec 42, leg läk 12 dec 42, tf underläk vid Malmö östra sjukhus juni–aug 42, tf andre underläk vid Hässleholms las febr–okt 43, vid Malmö allm sjukhus kvinnoklinik okt 43–okt 44, tf andre underläk vid Skellefteå las kir avd nov 44–nov 48, vid Kristianstad las obstetgyn avd okt 48–sept 51, vid Malmö allm sjukhus kvinnoklinik okt 51–okt 61, disp 6 maj 59, med dr 30 maj 59, doc 1 nov 59, allt vid LU, bitr överläk vid Malmö allm sjukhus kvinnoklinik 1 nov 61–31 okt 62, överläk o klinikchef vid kvinnokliniken i Karlskrona 1 nov 62–76, ordf i Karlskrona läkarefören 65.

G 3 april 1943 i Malmö, S:t Pauli, m musiklärarinnan Rut Linnea Åhlund, f 1 aug 1914 där, Karoli, d 27 nov 1992 i Tving, Blek, dotter till tullkontrollören Nils Persson Å o Anna Johansson.

Sven S föddes i Karlskrona och även om

han kom att bo i olika delar av landet under både sin uppväxt och första hälften av sitt yrkesliv blev det till födelsestaden han till sist återvände som specialist inom sitt område.

Efter en studentexamen i huvudsakligen humanistiska ämnen bytte S inriktning och ägnade ett par år åt att komplettera med de ämnen som krävdes för att få läsa medicin. Efter sin utbildning förde han därefter – i likhet med många andra kolleger i början av karriären – en mer eller mindre ambulera tillvaro som underläkare, och kom under sitt andra år in på den obstetrisk-gynekologiska banan. Inom denna kom han att bli banbrytande på flera sätt.

S:s doktorsavhandling baserades på en stor undersökning av yrkesarbetande kvinnor och deras sjukfrånvaro i samband med menstruationsbesvär. Dysmenorré, smärtsam menstruation, är en av de vanligaste gynekologiska åkommorna men vid tiden för avhandlingen var sambandet med frånvaro från arbetet inte särskilt utrett; befintliga studier var dessutom ofta motsägelsefulla. Undersökningen – som mötte stort intresse bland arbetsgivarna – visade att menstruationssmärter utgjorde en tämligen obetydlig orsak till frånvaro och att de berörda kvinnornas arbetskapacitet inte skilde sig nämnvärt från andras. S slog fast att fortsatt forskning därför borde inriktas på de rent gynekologiska aspekterna. Med sin kombination av socialmedicinska och gynekologiska frågeställningar utgjorde avhandlingen ett pionjärbete som meriterade S för en docentur och den upptogs i referenslistorna i flera decennier framåt.

Då S efter ett utdraget tillsättningsförfarande tillträdde tjänsten som överläkare och klinikchef i Karlskrona och ”äntligen kom hem till Blekinge” hamnade han i vad som fram till 50-talet varit något av obrutet land. Innan den särskilda kvinnokliniken inrättades 1953 hade kvinnosjukvården skötts främst av provinsialläkare och många kvinnor förlöst hemma av en distriktsbarnmorska. Gynekologiska operationer utfördes av allmänskirurger som fått viss men knappast omfattande gynekologisk utbildning. De första cheferna för den nya kvinnokliniken hade inte heller blivit särskilt långvariga och de låga förväntning-

SVEN SVENNERUD
Privat ägo

arna på S visade sig då han, tämligen kortvuxen, bad tvätteriet om att få sina byxor upplagda. Detta avfärdade emellertid förståndarinnan som onödigt eftersom han sannolikt snart skulle vara borta igen, och menade att doktorn kunde nöja sig med att kavla upp byxbenen.

Men S, besluten att göra kliniken till en av landets bästa, blev kvar fram till pensioneringen och hann under sina fjorton år introducera flera nya verksamheter och metoder. Åren i Malmö hade väckt hans intresse för flera områden som var under utveckling. Ett var cancervården och S, som ansågs vara en av sin tids bästa cancerkirurger, införde s k primäroperation av vissa typer av livmoderhalscancer som tidigare strålbehandlats. Det radikala kirurgiska ingrepp som utfördes kallades Wertheims operation efter den läkare som utvecklade metoden, och resultaten i Karlskrona och vid tre andra sjukhus blev så goda att primärkirurgi blev en allmänt accepterad metod. Många patienter kunde därmed slippa de komplikationer som strålbehandling inte sällan medförde.

S engagerade sig även i den förebyggande verksamheten. Han lyckades kort efter sitt tillträde förmå landstinget i Blekinge att som andra landsting i Sverige satsa på gynekologiska hälsokontroller i form av vaginal cytologi (cellprov från livmoderhals och -tapp), en metod som på ett tidigt stadium kan påvisa spridningsbenägen cancer. Verksamheten inleddes 1965 och fick snabbt relativt stor uppslutning.

Laparoskopisk operationsteknik ("tithålskirurgi") kom tidigt att intressera S. Tekniken hade börjat användas inom gynekologin under 60-talet och han var 1968 den förste att presentera en metod för kvinnlig sterilisering genom laparoskopi, som innebar att ingreppet blev nästan lika enkelt som på män. Tidigare hade konventionell metod med öppnande av buken varit nödvändig, vilket medförde sjukhusvistelse och flera veckors sjukskrivning. Den rådande steriliseringslagen var dessutom tämligen restriktiv mot både kvinnor och män, men för kvinnor krävdes inte endast Socialstyrelsens tillstånd utan även makens godkännande. I debatten som föregick 1975 års lag kritiserade S den inkompetensförklaring av kvinnor han ansåg detta vara, och menade att sterilisering kunde vara ett gott alternativ för kvinnor som fött de barn de önskade och som inte funnit något passande preventivmedel. Den nya skonsamma operationsmetoden innebar i sig ännu ett argument för upphävande av begränsningarna.

S var verksam under en tid då hierarkierna inom sjukvården var självklara och läkaren, i synnerhet överläkaren, var en överhetsperson. Tidens uppluckring av sociala barriärer ställde han sig kallsinnig till – av underordnad personal beskrevs S som en "liten och stram herre som man hade väldig respekt för" och aldrig skulle drömma om att dua (40 år ..., s 18). Även om distansen säkert hölls även till patienterna uttryckte han emellertid på flera sätt sitt månande om dessa. Livmoderframfall, en i regel ofarlig men ibland smärtsam och på många andra sätt besvärande åkomma, hade tidigare åtgärdats med gummiringar som hjälpligt kunde hålla livmodern på plats. S ansåg emellertid att operation borde prövas även på tämligen gamla patienter, och

lyckades ofta åstadkomma ett gott resultat.

Information före och efter operationer hade tidigare inte lämnats patienterna i någon större utsträckning, men S införde en rutin med pedagogiska teckningar där han ritat in vad som gjorts vid ingreppet. I sin enkelhet hade detta stor betydelse för patienterna som tidigare ibland gått hem utan att veta om de hade livmoder och äggstockar kvar eller ej. Under överläkarens ansvar låg också den obstetriska vården. Karlskrona kvinnoklinik följde "mycket energiskt" med i utvecklingen, och S såg tidigt till att införa de nya metoderna för smärtlindring vid förlossning, paracervikal- och pudendusblockad (bedövning av livmoderhalsen respektive bäckenbotten), som introducerats vid mitten av 60-talet (SvD 15 aug 1967).

Klinikens expansion var under S:s tid stor. Vid hans tjänsteställtråde 1961 fanns 54 vårdplatser och 2 700 patienter vårdades per år; femton år senare var siffrorna 80 respektive 4 300. I flera år var S ensam överläkare vilket innebar en enorm arbetsbörda och att han själv fick lära upp medarbetarna på de övriga fyra läkartjänster som fanns. Cirkulationen på dessa tjänster gjorde att det till sist fanns många verksamma gynekologer i landet som gått i allmän gynekologisk och operationsteknisk skola hos S, en utbildning de sedan kunde utveckla och sprida både inom och utom Sverige.

Tryckta arbeten (egna verk): Dysmenorrhoea and absenteeism. Some gynaecologic and medico-social aspects. [Akad avh LU.] Lund 1959. (Berlingska boktr.) 116 s, diagr, tab. (Acta obstetricia et gynecologica Scandinavica, vol 38, supplement 2). – Karlskrona läkareförening 120 år. Från hot om prygelstraff till fastställd arbetstid. Karlskrona 1978. (A Abrahamson). 59 s, ill, fotogr. [Tillsammans med H Holmgren.] – Blekingedistriktet, Svenska röda korset, 1920–1980. Högreståndsförening blir folkrörelse. Karlskrona 1980. (A Abrahamsson). 32 s, ill. [Tillsammans med H Holmgren.]

Tryckta arbeten (bidrag): S:s bidrag har ej efterforskats, men det kan noteras att vid sökning i PubMed hösten 2016 påträffades nio artiklar med honom som (med)författare. Dessa poster avser perioden 1956–82.

Källor o litt: Kansliets arkiv, F 1 AA:16 (1930/31–1964), LU:s arkiv; Medicinalstyr:s arkiv, Medicinal-

byrån, Matr:ar över landets samtl läk, D V:9 (1941–45), RA.

Barnmorskebrist hämmar positiv utveckling (SvD 15 aug 1967); Kvinnor med mensbesvär inte sensibla än andra (DN 8 maj 1959); G Larsson o L-E Sandholm, Väckand gynekolog död (DN 24 aug 1990); des, Pionjär inom svensk gynekologi (SvD 27 aug 1990); Menstruationsbesvär liten frånvarofaktor (DN 26 nov 1960); "Steriliseringen – ett skonsamt alternativ till preventivmedel" (DN 26 juli 1973); Svenska läkare (1959); 40 år med kvinnokliniken, Centrallasarettet, Karlskrona: 1953–1993, ed L-E Sandholm m fl (1993); 80 procent kom till cancerprov i Blekinge län (DN 23 okt 1967).

Lena Milton

Svennilson (före 1934 *Nilsson*), **Sven Ingvar**, f 14 mars 1908 i Sthlm, Maria, d 25 jan 1972 i Lovö, Sth. Föräldrar: hovpredikanten Sven Johan Nilson o Augusta Karolina Andersson. Studentex vid h a l på Norrmalm, Sthlm, 11 maj 26, inskr vid StH 15 feb 27, fil kand 15 dec 30, fil lic 30 maj 33, allt vid StH, amanuens vid Inst för socialpol o kommunal utbildn (Socialinst) i Sthlm 33–34, lär i nationalekonomi vid Sjökrigsskolan ht 35–36, Söderströmsk stipendiat för studier i England av dynamiska prisbildn:problem 36, disp vid StH 23 april 38, doc i nationalekonomi där 38–42, sakk i 1935 års befolkn:kommission under 38, vid Konjunkturinst 38–44, chef för Statens industrikommissions utredningsbyrå 39–42, tills med Erik Lundberg red för Ekon tidskr 39–56, fil dr vid StH 30 maj 39, tf prof där ht 41–vt 42, dir för Industriens utredn:inst (IUI) 41–51, doc i nationalekonomi, särsk industriekonomi, vid Handelshögsk i Sthlm 42–46, sakk i 1942 års jordbrukskomm 15 maj 42–12 nov 48, sakk ang den ekon politikens utformning i syfte att motverka en skadlig prisstegring 6 okt 42–13 mars 43, led av Norrlandskomm 17 dec 43–jan 49, expert i komm för ekon efterkrigsplanering 11 febr 44–21 dec 45, sakk för utredn av den samhällsvetenskapl forskn (socialvetensk forskn:komm) 27 sept 45–31 okt 46, led av rådet för Sv inst 45–åtm 49, av dess vetenskapl nämnd till 53, sakk för utredn av vissa frågor rör yrkesutbildn:ens utformn med hänsyn till befolkn:utveckl:en 25 juli